

Brief Commissie Meijers aan de Staatscommissie Rechtsstaat – het belang van doorwerking van Europees recht voor de Nederlandse rechtsstaat

Amsterdam, 28 september 2023

Geachte heer Den Boer, beste Rien,
Geachte leden van de Staatscommissie Rechtsstaat,

Graag wil de Commissie Meijers via deze brief ingaan op het verzoek van de Staatscommissie rechtsstaat om meer duidelijkheid te geven over het belang van Europees recht voor de Nederlandse rechtsstaat. De brief beantwoordt aan deze vraag door drie aandachtsgebieden te benoemen die in onze ogen essentieel zijn voor het versterken van de rechtsstaat in Nederland: (i) de invloed van supranationale rechtspraak voor de Nederlandse rechtsontwikkeling en -orde; (ii) de nationale opvolging van het rechtsstaatmechanisme van de Europese Commissie; (iii) de rol van Nederland bij een verdragswijziging.

Naast wetgeving door instellingen van de EU wordt het EU-recht ook gevormd door de interpretaties die het Hof van Justitie EU geeft aan primair en secundair Unierecht. Daarom is de rechtspraak van het HvJEU steeds van belang voor rechtsontwikkeling in Nederland – zelfs als die zich middels prejudiciële vragen of inbreukprocedures richt op situaties in andere lidstaten. Dit geldt ook voor de interpretaties van het EHRM. De Commissie Meijers houdt daarom in het [Rule of Law Dashboard](#) een overzicht bij van zaken over de rechtsstaat in andere lidstaten. In uitspraken van beide Hoven over bijvoorbeeld inbreuken op de onafhankelijkheid van de rechters in Hongarije en Polen zijn algemene regels geformuleerd over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en de verhouding tot andere staatsorganen. Deze, en andere in rechtspraak geformuleerde algemene regels ter versterking van de rechtsbescherming van burgers gelden niet alleen voor de lidstaat die direct partij is in het geschil, maar hebben betekenis voor alle lidstaten van de EU.

De Europese Commissie heeft op 5 juli 2023 haar jaarlijkse Rechtsstaatsrapport gepubliceerd, waarin wordt gereflecteerd op de rechtsstaatssituatie in de EU als geheel en in de lidstaten afzonderlijk. De concrete aanbevelingen in het landenrapport van Nederland zijn een belangrijke bron van kritiek en kunnen bijdragen aan verbetering van de rechtsstaat in Nederland. Een uitvoerigere bespreking van het rapport heeft plaatsgevonden tijdens de jaarlijkse horizontale rechtsstaatsdialoog in de Raad Algemene Zaken van 19 september 2023. De Commissie Meijers acht het daarnaast van belang dat er een nationale parlementaire discussie wordt gevoerd waarbij het maatschappelijk middenveld wordt betrokken. Dit extra controlemechanisme kan ertoe bijdragen dat de concrete aanbevelingen niet blijven liggen maar daadwerkelijk worden verwezenlijkt. Bovendien biedt een dergelijke dialoog de mogelijkheid om een discussie te entameren over de methodologie van het rechtsstaatsmechanisme: Is de juiste informatie verzameld door de Europese Commissie? Moeten er onderwerpen worden toegevoegd in aanvulling op de bestaande vier pilaren (rechtssysteem; corruptiebestrijding; mediapluralisme en -vrijheid; andere institutionele kwesties m.b.t. checks and balances)? Hoe kan de zichtbaarheid van input voor het rapport worden verbeterd?

Lopende procedures over toetreding van nieuwe lidstaten maken het onvermijdelijk dat binnen voorzienbare tijd ook het EU-Verdrag wordt aangepast. Die gelegenheid zou kunnen worden aangegrepen om de waarborgen voor rechtsstatelijkheid binnen de EU te vergroten. Nederland heeft bij het Verdrag van Amsterdam belangrijke bijdragen op dat punt geleverd, bijvoorbeeld ten aanzien van de toegang tot EU-documenten en het vergroten van de rechtsmacht van het HvJEU. Het zou dat nu opnieuw kunnen doen, bijvoorbeeld met betrekking tot (i) betere rechtsstatelijke waarborgen vóór

en ná toetreding van nieuwe lidstaten, zoals garanties voor media-diversiteit en persvrijheid, (ii) versterking van de onafhankelijkheid van het HvJEU en (iii) meer waarborgen voor rechtsstatelijkheid bij het handelen van EU-agentschappen zoals Frontex en EASO. De Commissie Meijers zou hierbij een faciliterende rol kunnen spelen door concrete voorstellen te doen ter aanpassing van het EU-Verdrag.

We zijn benieuwd naar hoe de Staatscommissie Rechtsstaat zelf denkt over de betekenis van het Europees recht voor de Nederlandse rechtsstaat. Graag gaan wij hierover met u in gesprek.

Hartelijke groet,

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'A.B.T. Terlouw'.

Ashley Terlouw, voorzitter Commissie Meijers